

اشاره:

موضوع حفاظت از محیط زیست از اواسط دهه میلادی گذشته، مورد توجه بسیاری از کشورها به ویژه کشورهای صنعتی قرار گرفت و این روزها نیز بحث درباره استانداردهای مدیریت زیست محیطی (استانداردهای بین المللی سری ایزو ۱۴۰۰۰) در گوشه و کنار جهان مطرح می باشد.

این موضوع که حفاظت از محیط زیست به عهده تمامی ساکنان زمین می باشد، غیر قابل انکار است، اما اینکه بحث حفاظت از محیط زیست آیا می تواند موانعی را در دستیابی کشورهای در حال توسعه به بازارهای جهانی ایجاد کند، از مقوله هایی است که مورد توجه بسیاری از کارشناسان اقتصادی به ویژه در کشورهای روبه رشد می باشد.

کشورهای در حال توسعه هم اکنون نیز سهم ناچیزی در تجارت جهانی دارند و همین امر سبب می شود که منابع ارزی مورد نیاز آنها برای دستیابی به رشد و توسعه اقتصادی پایدار، با دشواری تأمین و تجهیز گردد. با این وصف ایجاد موانع جدید برای صادرات محصولات کشورهای در حال توسعه، رشد اقتصادی آنها را در آینده تحت الشعاع قرار می دهد.

در این گزارش، به بررسی اثرگذاری استانداردهای بین المللی سری ایزو ۱۴۰۰۰ بر صادرات کشورهای در حال توسعه و موانع دستیابی این کشورها به بازارهای جهانی می پردازیم.

می کنند.

کشورهای در حال رشد در سال های اخیر تلاش بسیاری در جهت جذب سرمایه گذاری خارجی و انتقال دانش فنی برای رشد تولید ناخالص ملی و صادرات به عمل آورده اند که در پاره ای موارد با موفقیت روبه رو شده است. با این حال هنوز اکثر کشورهای در حال توسعه جهان با مشکل دستیابی به بازارهای جهانی درگیر هستند.

○ با وجود تلاش همه جانبه کشورهای در حال توسعه برای تأمین منابع سرمایه گذاری (داخلی و خارجی) و دریافت دانش فنی، هنوز اکثر آنها با مشکل دستیابی به بازارهای جهانی روبه رو هستند.

آیا استانداردهای ایزو ۱۴۰۰۰ منابع صادرات کشورهای در حال توسعه است

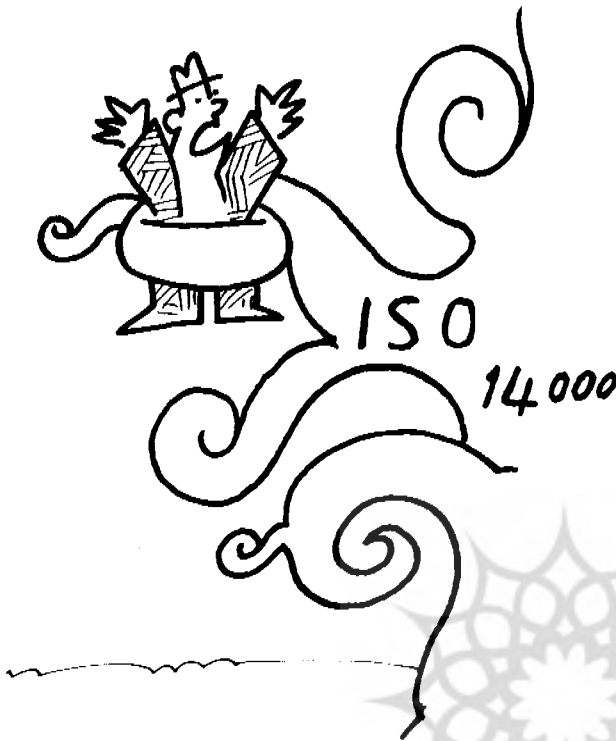
تأثیر استانداردهای ایزو ۱۴۰۰۰ بر صادرات کشورهای در حال توسعه

کشورهای روبه رشد جهان از جمله ایران، به رشد صادرات برای استمرار توسعه اقتصادی خود نیاز مبرمی دارند. تلاش این کشورها برای راهیابی به بازارهای بین المللی در چند دهه اخیر با توفیق اندکی روبه رو شده است.

منابع مالی بین المللی مانند صندوق بین المللی پول و بانک جهانی، یگانه راه دستیابی به رشد و توسعه اقتصادی پایدار برای کشورهای در حال توسعه را، انجام اصلاحات ساختاری و تلاش برای گسترش صادرات می دانند.

کارشناسان اقتصادی به ویژه در کشورهای در حال رشد، سالهاست که به نابرابری رابطه مبادله میان جهان در حال رشد و کشورهای پیشرفته صنعتی اشاره دارند و از موانع راهیابی کشورهای در حال توسعه به بازارهای جهانی گلایه

کمیته فنی ۲۰۷، این گروه نمی‌توانند تأثیر کلی بر مقررات استاندارد‌های ایزو ۱۴۰۰۰ بگذارند و لذا منافع تجاری، اقتصادی و اجتماعی آنها خواه و ناخواه در تدوین مقررات مزبور ملحوظ نمی‌گردد.

با این وصف با وجود آنکه کشورهای روبه‌رشد اکثریت اعضای کمیته فنی ۲۰۷ و نیز سازمان بین‌المللی استاندارد را تشکیل می‌دهند، نمی‌توانند تأثیر قابل‌توجهی بر فرآیند تدوین استاندارد‌های ایزو ۱۴۰۰۰ بگذارند. این استانداردها مطابق با ملاحظات سیاسی، اقتصادی و تجاری کشورهای صنعتی جهان شکل می‌گیرد و چه بسا برخی مقررات، کاملاً به زیان کشورهای درحال توسعه تدوین، تصویب و منتشر گردد.

کارشناسان عقیده دارند که کشورهای جهان به ویژه در آستانه ورود به قرن بیست‌ویکم باید حضور فعالی در مجامع بین‌المللی داشته باشند و از طریق همکاری و تشریک مساعی با یکدیگر، جبهه منسجم را تشکیل دهند تا بتوانند از منافع اقتصادی خود دفاع کنند.

آنچه مسلم است استانداردهای سری ایزو ۱۴۰۰۰، عواقب اقتصادی - تجاری برای کشورهای درحال توسعه دارد که بنگاه‌های اقتصادی آنها هنوز بدون کمک و حمایت دولت، نمی‌توانند در عرصه‌های بین‌المللی به‌طور کاملاً آزاد، رقابت کنند.

بسیاری از کشورهای درحال توسعه در سال‌های اخیر تلاش و افری برای بهبود کیفیت تولیدات خود به‌عمل آورده‌اند. آنها با عضویت در سازمان بین‌المللی استاندارد و تطبیق استانداردهای ملی خود با استانداردهای بین‌المللی به‌ویژه استانداردهای سری ایزو ۹۰۰۰، تلاش کرده‌اند تا کیفیت تولیدات خود را در حد قابل قبول بازارهای جهانی بالا ببرند.

○ بسیاری از کشورهای درحال توسعه برای افزایش درآمدهای صادراتی، در سال‌های اخیر سعی کرده‌اند که کیفیت تولیدات خود را در حد استانداردهای قابل قبول بازارهای جهانی افزایش دهند، اما استانداردهای ایزو ۱۴۰۰۰ مانع رشد صادرات آنهاست.

اما این روزها بحث استانداردهای سری ایزو ۱۴۰۰۰ مطرح می‌باشد که مسایل زیست‌محیطی را دربرمی‌گیرد. آنچه مسلم است کشورهای درحال توسعه نیز مانند ممالک پیشرفته، تلاش برای حفاظت از محیط زیست، ایمنی و سلامتی انسان و منابع طبیعی را می‌ستایند، اما دستیابی به دانش فنی حفاظت از محیط زیست مستلزم صرف هزینه‌های سنگینی است که به‌تنهایی از عهده این کشورها برنمی‌آید.

مطابق آمار ارایه شده از سوی سازمان ملل، از ۱۴۱ کشور در حال توسعه عضو این سازمان، فقط ۲۵ کشور در کمیته فنی ۲۰۷ که مسؤلیت تدوین استاندارد‌های ایزو ۱۴۰۰۰ را دارد، عضویت دارند، اما فقط ۲۰ کشور از آنها در نشست اسلو (ژوئن ۱۹۹۵) و ۲۲ کشور از آنها در اجلاس کمیته فنی ۲۰۷ در برزیل (ژوئن ۱۹۹۶) حضور داشتند.

با وجود آنکه ۶۸ درصد اعضای سازمان بین‌المللی استاندارد را کشورهای درحال توسعه تشکیل می‌دهند، فقط ۴۹ درصد اعضای فعال کمیته فنی ۲۰۷ را این کشورها شامل می‌شوند. این در حالی است که کشورهای درحال توسعه، نقش فعالی در تهیه پیش‌نویس‌های مربوط به استانداردهای ایزو ۱۴۰۰۰ ندارند. این کشورها حتی در کمیته‌های فرعی، کمیته فنی ۲۰۷ نیز حضور فعالی ندارند و غالباً نمایندگان کشورهای پیشرفته صنعتی در این کمیته‌ها نقش اصلی را ایفا می‌کنند.

با توجه به نقش ضعیف کشورهای درحال توسعه در

برخلاف آنکه مقررات مربوط به استانداردهای بین‌المللی سری ایزو ۹۰۰۰ از طریق مدیریت کیفیت فراگیر، دستیابی به بازارهای بین‌المللی و رقابت را تسهیل می‌کند، مقررات استانداردهای سری ایزو ۱۴۰۰۰ ممکن است فرصت‌های تجاری را برای کشورهای درحال توسعه، کاملاً محدود سازد و به صادرات آنها لطمه بزند.

○ با توجه به نقش ضعیف کشورهای درحال توسعه در کمیته فنی ۲۰۷، آنها نمی‌توانند در تدوین مقررات استانداردهای ایزو ۱۴۰۰۰ به نفع خود کاری از پیش ببرند و منافع تجاری و اقتصادی آنها درخطر است.

کارشناسان اقتصادی با تأکید بر ضرورت حفاظت از محیط زیست، اعتقاد دارند که سیستم‌های مدیریت زیست‌محیطی و برجسب‌زنی برای صادرات کشورهای درحال توسعه موانعی را ایجاد می‌کند. از سوی دیگر تعبیه تأسیسات و تجهیزاتی که از آلودگی محیط زیست در اثر فعالیت واحدهای صنعتی جلوگیری نماید، مستلزم صرف هزینه‌های سنگینی است.

برخی مدیران واحدهای اقتصادی می‌گویند برنامه حفاظت از محیط زیست، هزینه‌های سرمایه‌گذاری را به شدت افزایش داده است.

آنها به این امر اشاره می‌کنند که تأمین و نصب تجهیزات، تأسیسات و ماشین‌آلات مربوط به آلودگی‌زدایی واحدهای صنعتی، گاه تا دوسوم هزینه سرمایه‌گذاری، خرج برمی‌دارد. درحالی که مؤسسات استاندارد بدون توجه به نوع و میزان آلودگی ناشی از فعالیت واحدهای تولیدی - صنعتی، صرف هزینه‌های مربوط را به این واحدها تحمیل می‌کنند.

کارشناسان به این موضوع اشاره دارند که افزایش سرسام‌آور هزینه‌های سرمایه‌گذاری در کشورهای درحال توسعه که با کمبود منابع سرمایه مواجه هستند، خود عاملی محدودکننده برای روند سرمایه‌گذاری مولد در این کشورها می‌باشد و آنها به این نکته اشاره دارند که افزایش هزینه‌های سرمایه‌گذاری در نهایت قیمت تمام‌شده کالاها را بالا می‌برد و قدرت رقابت آنها در بازارهای بین‌المللی را کاهش می‌دهد. به این ترتیب، دستیابی به بازارهای جهانی برای تولیدکنندگان

کشورهای درحال توسعه، دشوارتر خواهد شد.

حتی نمایندگان کشورهایهایی که در کمیته فنی ۲۰۷ حضور فعال دارند، نسبت به این امر نگران هستند و استانداردهای سری ایزو ۱۴۰۰۰ را یک مانع تجاری بزرگ برای کشورهای روبه‌رشد در قرن آینده می‌دانند.

آنها بر این باور هستند که پذیرش استانداردهای بین‌المللی سری ایزو ۹۰۰۰ در سازمان جهانی تجارت، سبب می‌شود که کشورهای روبه‌رشد برای ارتقاء کیفیت محصولات صادراتی خود، سرمایه‌گذاری و تلاش کنند. اگرچه رعایت مقررات استانداردهای ایزو ۹۰۰۰ به تقویت بنیه رقابت در بازارهای بین‌المللی کمک می‌کند، اما افزودن معیارهای استاندارد ایزو ۱۴۰۰۰ در شرایطی که هنوز تمامی محصولات صادراتی کشورهای درحال توسعه جهان به استانداردهای ایزو ۹۰۰۰ نرسیده‌اند، یک مانع تازه برای حضور آنها در بازارهای بین‌المللی تلقی می‌شود.

با این وصف، همکاری و مشارکت کشورهای درحال توسعه در کمیته فنی ۲۰۷ و کمیته‌های فرعی آن جهت حفاظت از منافع تجاری - اقتصادی‌شان الزامی است. آنها باید در این کمیته‌ها واکنش واحدی بر مبنای حفاظت از منافع تجاری تمام کشورهای درحال توسعه، داشته باشند و در تدوین و تنظیم مقررات استاندارد ایزو ۱۴۰۰۰ نقش فعالی ایفا کنند.

آنچه مسلم است، بی‌توجهی کشورهای درحال توسعه به نحوه تنظیم مقررات استاندارد ایزو ۱۴۰۰۰ و سپردن کار به دست کشورهای صنعتی، در نهایت به زیان کشورهای روبه‌رشد تمام خواهد شد.

○ تأمین و نصب تجهیزات، تأسیسات و... برای جلوگیری از انتشار آلودگی به محیط زیست، مستلزم صرف هزینه‌های سنگینی است که گاه به دوسوم هزینه‌های سرمایه‌گذاری در واحدهای صنعتی می‌رسد.

کشورهای روبه‌رشد جهان می‌بایست از هم‌اکنون همکاری و تشریک مساعی بیشتری با یکدیگر داشته باشند، زیرا هنوز فرصت از دست نرفته است و ضوابط و مقررات استانداردهای سری ایزو ۱۴۰۰۰ در مرحله پیش‌نویس می‌باشند و فرصت برای تأثیرگذاری بر آنها با هدف حفظ منافع تجاری باقی است.

نمی‌باشد.

آنها می‌گویند، مؤسسات بین‌المللی باید در تأمین هزینه‌های مورد بحث و انتقال دانش فنی حفاظت از محیط زیست، باید به کشورهای در حال توسعه کمک‌های فنی و اقتصادی بکنند.

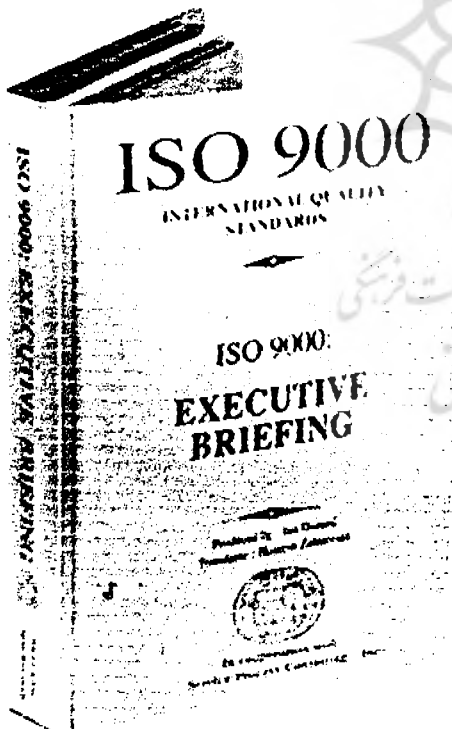
این کارشناسان می‌گویند، تحمیل این هزینه‌ها به بخش دولتی و خصوصی کشورهای در حال توسعه، به معنای جلوگیری از صدور کالاهای این کشورها به بازارهای جهانی است، زیرا که تحمل این هزینه‌ها، قدرت رقابت محصولات صادراتی کشورهای در حال توسعه را از بین می‌برد.

البته کارشناسان اقتصادی بر این باور هستند که سیستم‌های مدیریت زیست‌محیطی بر مبنای تحقیقات علمی - کاربردی تنظیم گردد، به نفع تمامی ساکنان کره زمین است. اما متأسفانه کشورهای پیشرفته صنعتی با هدف حفظ منافع خود به این مقوله می‌نگرند و در این راستا کمتر توجهی به وضعیت اقتصادی کشورهای روبه‌رشد دارند.

○ استانداردهای ایزو ۱۴۰۰۰ با ملاحظات سیاسی - اقتصادی کشورهای صنعتی جهان در حال شکل‌گیری است و چه بسا ضوابطی به تصویب رسد که کاملاً به زیان کشورهای در حال توسعه باشد.

کارشناسان معتقدند که حفظ محیط زیست و برقراری سیستم‌های مدیریت زیست‌محیطی در کشورهای در حال توسعه، مستلزم هزینه‌های سنگینی است که بخش‌های دولتی و خصوصی این کشورها به‌تنهایی قادر به تأمین آنها

مدیر گرامی

با کمک بسته آموزشی ایزو ۹۰۰۰ اطلاعات مفید سیستم‌های تضمین کیفیت همیشه و در همه جا در اختیار شما است.

ISO 9000

این بسته آموزشی را (که شامل نوار ویدئو، نوارکاست، کتاب و نرم‌افزار ممیزی می‌باشد) می‌توانید از مراکز ذیل تهیه فرمائید.

انجمن مدیران صنایع	انجمن مدیریت ایران	مرکز آموزش و پژوهش صنایع	مهندسین مشاور کپکو
تلفن: ۸۸۲۵۳۸۵	تلفن: ۸۸۲۷۸۷۸	تلفن: ۹ - ۲۰۸۲۸۸۸ (داخلی ۵۱)	تلفن: ۸۲۶۱۴۸۵
فکس: ۸۸۳۹۶۴۱	فکس: ۸۸۲۴۸۸۶	فکس: ۲۰۷۴۱۶۱	فکس: ۸۲۵۷۹۵۱

و کتابفروشی‌های وزارت صنایع (خاستادنجات الهی - خموسی کلاتری) و سازمان مدیریت صنعتی (خولی عصر - نیش جام‌جم)